

Czuczor Gergely

MESÉK

A sasok és a vakand

Közel hegyeknek csúcsán ült külön-külön
Két nagy sas, zsákmányt vizsga szemmel lesdelők;
Örvös galambot láta szállni, s elfogá,
Hozzája csapván, egyik. Nemsoká reá
Emez megpillant a harasztban őzikét
Legelni, s villám-sebvel fölkapván viszi
Fészkébe. Látván ezt a völgy zsellérei,
Csodálták erejét a sasnak. "Ó ti bamba nép!
Mit tátogattok? - szólott a kibújt vakand -
Hisz e másik sas csak az elsőt utánozá."

Ilyen vakandul mondotta valaki, hogy a
Béltelki-ház nem más, mint utánzott Tollagi.

A márványdarab és a szobrász

Darabmárványt lelt útfelen az ügyes művész,
S csinos szoborrá képezé. Tetszett a mű;
Csak egy kontárnak volt ily észrevétele:
"Szép, szép! De a márványanyag nem tőle van."

Csongorról éppen így ítelt egy műbíró.

A csipkebokor és a rózsza

Honnét van az - kérdé a gyepű közől kitüskésedő csipkebokor a kertben viruló rózsát, - hogy te oly kedves vagy mindenek előtt, s engem rokon fajúat alig méltat valaki figyelmére?

- Mert eredeti vadságodban tenyészvén, a haladó szebb ízléshez simulni vonakodol - felelé őszintén a kecses rózsza.

Kiavult, csinatlan íráshoz ragaszkodók, e mese titeket illet.

Az oroszlán és őrserege

Az oroszlán válogatott őrsereget állítván fel a négylábúak különféle nemeiből, évi parancsul kiadá, hogy mindegyik bemutassa évenként vitézsége jeleit. Parancs szerint a tigris tinószarvakat, a farkas gyapjat és csikóbőrt, a bika szarvai közt szénapetrencét, a komondor kövér koncokat, s más mást hozott a fejedelmi szék elé. Jött végre nagy mászva a disznó is utánok.

- Hát te mit sem hoztál? - kérdé az oroszlán.

- De igen, tömött vastag szalonnát - rőfögé a hízott, s a trón előtt kényelmesen lehelyezkedék.

Jupiter és a pókok

Jupiter előtt a pókok keservesen panaszkodtak, sőt szemére hánytorgaták, hogy a méheket többre becsüli náloknál, holott ők önmaguktól alkotnak csudaművű szöveteket, a méhek pedig különféle virágokról lopogatják kincseiket.

- Ti szemtelen rágalmazók! - dörge Jupiter - a virágok neme anyagul van csak a méheknek adva, s a belőlük készült méz legsajátabb művők, mely istenek és emberek asztalát édesíti; a ti hálóitok pedig szennyek és haszontalanok.

Tiszta eredetiséggel kérkedők s utánzás-nyomozók, hallottátok?

A fűlmile és a béka

Tóparti bokron nyögdelé a fűlmile
Édes keservét, s lenn a béka vartyoga

Hozzája: "Régóta gondolám, és úgy lelem,
Hogy műrokonság van köztünk, mivel te is
Mint én, kiváltképp éjjel énekelsz, s tavasz
Megérkeztével nyílnak dalra ajkaink",
S az édes dalnok válaszolt: "Igaz való
Hasonlatod, csak hogy te a mocsárban, én
Pedig zöld bokrok között zengem el dalom."

Izlés választ meg parrag és nemesb művet.

A vad növény és Zeusz

A vad növény kérelemmel járula
Zeusz színehez: engedné felnőni őt
Nyestetlenül, s a kényes embert tiltaná
Le, hogy ne oltson más szelíd fajtát belé;
Okúl adván, mert fáj a nyesdelés neki,
S sajátságát el nincsen kedve veszteni.
Zeusz hajolt a kérelemre, s felnöve
Bogos fürtökkel, s görcsösült derékkal a
Finnyás növény, és fanyar gyümölcse lett,
Melyet nem ízelt ember, csak féreg, s vadabb
Madár emészté: végre jött a gazda, és
Hasábra szelvén katlanába hányta be.
Ekkor keserves hangon ejte ily panaszt:
"Én balgató! nem tudtam, mit kérek vala:
Ha oltva lettem volna, jobb gyümölcsömért
Halálig emberkedvben részesülheték,
S kimúltommal szép fényes házi bútorúl
Becsben tartatnám; most hiúvá hamvadok.

A kritikát, e műnyeső s javítgató
Intézetet, kár oly sötéten festeni,
És aki búvik tőle, önmagának árt.

Az állatnemzet és a sasok

Nagy kedve indult egykor országszerte az
Állatnemzetnek, hogy jelesb idomjait
Mivelje s lépjen fel néhány fokkal közelb

Az emberekhez. Tetszett a terv általán,
S az oktatást a sasneműek vállalák
Magokra. Kik hogy megfeleljenek dicső
Tisztöknek, ottan messze távozzanak a
Fenhéjázás és martalékok csábitól,
Csupán műveknek és tanoknak élve, és
Örömmel kaptak jó tanácsikon,
S hasznul fogadták a kíváncsi állatok;
De ők magok azt kezdték észrevenni, hogy
Csappannak, és már nem oly síma tolluak,
Milyek valának. Fáradtságukért tehát
Díjt kértenek, de ilyen válaszát vevék
Az állatnépnek: "Szégyen töletek, sasok,
Hogy vágytok hitvány szolgabér után, tehát
Nem éritek be, hogy van szellemétketek,
S dics vár reátok, melyet díjul engedünk?"

Tudósok, oktatók, ez a ti sorsotok.

A róka

A róka látván sok hibát az állatok
Minden nemében, s átállván megfeddeni
Nyíltan, nekik csak így példázgatott vala:
Sorokint járva csintalankodék velök.
Oroszlánnak szólt nagy dicsérve a szelíd
Juhról. Szökellt és fürge léptekkel szedé
Lajhár körül a lábait. Fülét dugá,
Midőn a varju káromgott, s odább futa.
A gőgös pávát lábvízzel kínálta meg.
A struccmadárnak repülő sast, a bújdosó
Ehült farkasnak hű ebet mutatgata,
És a halaknak tőn kérdést igen sokat.
Így járt végiglen, s észrevette a bibét
Mindannyi; ám hogy megjavultak volna, még
Arról bizony hirt nem közölhet a mese.

Magyar példában mondják: Szól az agg anyó
Lányának, hogy belőle értsen a menyé.

A ló és a számár

A ló többféle furfangosságot tapasztalván a számárban, így szóla egykor hozzá:

- Furcsa dolog, hogy téged az emberek butának csúfolnak, holott sok jelét látom eszességednek.

- Hja! - válaszolt a füles - az onnét van, mert az emberek jobbra külsőről ítélnék; pedig hosszú fül és rövid ész, rövid fül és hosszú ész, nem mindig járnak együtt.

A farkas és a róka

Az összes állatok színe előtt összekaptak a róka és a farkas. Amaz arcára lobbantá ennek számtalan csikók, juhok és bárányok orzását. Mire a sokaság, kivált az oroszlánok, tigrisek, párducok s a balfélen a szelíd négylábúak tombolva, s ki-ki a maga módja szerint üvöltözve jelentgeték a rókától mondottakra helybenhagyásukat. - A farkas sem akarván adós maradni, tojás-, csirke-, lúd-, tyúk-, récelopónak kiáltozá teli torokkal a rókát.

- De bizony ennek van mégis igaza, ugyan oda beszélt, s megtette róka uram őkgigyelmét - süvöltének ismét valamennyien, de leghosszasabban a sas, kánya és gerényfajúak és a házi madarak.

A lenge ítéletűek előtt az utolsónak van igaza, s az önhaszonnak fölötté nagy befolyása van a véleményekre.

A vén zergék és gidáik

Ifjúkat illet tűz, mérséklet aggokat.

A bércterékon jártak a havasnak agg
Zergéi, s látván, mint szökellenek föl és
Alá, merészen, messze sziklaszálakon
Gidáik, feddék a merész szökenceket.
De közbeszólott egy: miért, kortársaim,
E dorga szózat? hadd szökelljenek, hiszen
Ha már gidákul lassúak leendenek,
Korunkra jutva, elfáradnak a sikon.

A gazda, a máknövény és a gyom

A gazda látván, hogy szép máknövénye közt
Buján tenyész a gyom, ment a gazt irtani.
De visszas rendben kezdte a munkálatot,
A kertközépen; mert mig eljutott oda,
Az összenőtt gyommal letipra sok növényt.
S utóbb bánattal nézte önkártételét.

Csinnal kell a hibákon is javítani.

Az oroszlán és az állatnépek

Közértelemmel zúgolódni kezdenek az állatok az oroszlán zsarnoksága és kapzsisága ellen, s izengetének neki, hagyna fel a gonosz szokásokkal. Az egyetértés és elszánás nagyobb volt, hogysen tekintélyével elnyomható; tehát gyöngébb oldaloknál keríté meg a szájasbakat. A ragadozó farkast zsákmánytárába vezető nyittal, a ravasz rókát belső bizodalmaival, a kevély lovat hímes gyöngyös takaróval és kantárral, s mást mással ajándékoza meg, és a hatalmas ellenzék elnémula. Azóta ismét régi rendén van a dolog.

Édes a mézes madzag, az ellenség is bekapja, s míg azt nyalja, téged nem bánt.

A molyok és az ócska mente

- Alávaló férgek ti! hogy merészeltek ily tiszteletes nemzeti öltönyt rongálni? - Így feddé a százados szekrény pókhálói között fityegő ősi mente a molyokat.

- Mit heversz hát itt a sötétben? Vagy nem tudod, hogy ami itt lappang, el nem kerülheti fogainkat? - válaszolának a molyok.

Szellő, tisztogatás, világosság, ezek a molyok ellenszerei, kedves ócska mentém.

A bagoly

Hajdan a bagoly igen szereté a napvilágot, s hogy utóbb ellenségévé lőn, így történt. A borús éghajlat madarai derültebb után sóhajtozván, gyűlést tartának, elköltözésről tanácskozandók. Az indulási terv meg lévén határozva közakarattal, majd ismét különös tisztelettel meghivatott ő is a vándorlásra. De vezérségre vágyván, mire nem tudni mi okból, talán önfejűsége miatt, nem választatván, az ismételt megtiszteltetést el nem fogadá, s annak jeléül, hogy ő a ködösben, sőt

setét éjben is kényelmesen meglehet, búcsút vevén a napfénytől, setét odúba rejtőzködék. Azóta onnét háborgatja huhogásaival a nappali munka után pihenők éjjeleit, s ha tűz világa csillámlik szemébe, bosszús süvöltéssel rohan az izzó parázsra, de a balgatag önnön szárnyait pörköli meg.

A sas és a többi madarak

A sas fejedelmi széke elé idézi a madarakat, hogy kinek-kinek megadja rangját és hivatalát. Éles szemei hamar kinézék, melyik mire alkalmasabb, s ily rendelkezéseket tőn: A horgas orrú és kajmós körműek hatalmam részesei és gyámoli lesznek; az édesen zengőket udvarnokimmá nevezem ki; a szelíd gabonaevőkre bízom az erkölcsiség fenntartását; kakasok fognak ügyelni a bátorságra, kígyó-békaevők a törvényre; a többi sereg amit eszik, az az övé, maga pedig csontostul bőrostit az enyém.

Régi lovagkor, hűbéri rendszer!

A lúd, a kánya és a róka

A lúd libái közül elkapott egyet a kánya. Látván ezt a róka, a lúdnak kára keresését, s magát ügyvédekül ajánlja, s elfogadtatik ajánlata. Mindenekelőtt, hogy hamarabb érhesse a bírót, a magasan lakó sast, a lúd szárnya tollait kéri kölcsön. De nemsokára azon hírrel tér vissza, hogy a sas ajtaját egyedül ajándék nyithatja meg. Evégre egy libát kapott, de maga ette meg. Néhány nap múlva jelenté, hogy a kányát sehol sem lehet szembe-idézéssel megkapni, s minthogy keresésében elfáradván megehit, egy libát emészte föl. Majd azzal mentegeté a per huzamosságát, hogy jelennen a kakasok vérengző perében ítélt a sas, majd megint, hogy a tanúkat még egybe nem gyűjtheték, majd újabb és másabb ürügyekkel, mindenkor egy libát falván föl. Végre magára maradt a szárnyaifogyott agg lúd, s részint anyai keservéből, részint szárnyait fájlalva egy tó szélén kiadta párját, s a rókától fölemésztetett.

Jól megnézd, ügyedet kire bízod.

A fejsze és a tőke

- Ugyan hogy lehetsz oly kegyetlen - monda panaszkodva a mellé támasztott fejszének a tőke, - hogy engem hasznod nélkül, sőt magad csorbulásával hasogatsz, holott, ha jól látok, ágamból van a nyeled is.

- Szegény sógor te - felelte a fejsze, - de mit tegyek, ha nyelem a gazda kezében van? azután,

köztünk legyen mondva, néha-néha szép fényesre kiköszörül. A fény pedig tudod, vajmi nagy indító eszköz!

A veréb és a búzaszár

- Beh úrias hintálás esik ily magasabb helyen - így szólt a veréb, az érett kalászu búzaszáron lógázkodva, - bizony mondom, akár örökre itt maradnék.

- Elhiszem - mond a búzaszár, - de nézd amaz ökörfarkkóró még magasabb, és szintén ingatag, miért nem szállsz inkább arra? Képmutató! kalászom érett szemei kedvesek neked, nem a hintálgatás!

Becsület ürügye alatt léptél a polcra, de haszonért ülsz rajta.

Az állatok tisztújító széke

Az állatok tisztújító széket tartván, ugyanazon hivatalt kereste az oroszlán és a birka. Sokáig folyt a vita, nagy ordítás, bőgés, marakodás és rugoldozás között. Végre a róka szóhoz jutván farkcsóválgatva monda:

- Igaz, hogy az oroszlán bátor és nagylelkű, de szörnyű hangjával leordítozná szabad tanácskozásunkat, azután szegény lévén, máséból kénytelen élni; a birka pedig szelíd, s ami földolog, báránnyal, tejjel, vajjal, sajttal kész koronkint megvendégetni a gyűlést. Igazság - kiálta a többség, - s a birka csakugyan fölkapott.

A tyúk és a galamb

A gazda ponyvára teríté rostált búzáját, s reámenvén a tyúk, kapargata benne és eddegéle.

- Ugyan néni - kérde a galamb -, mit fáradsz hiába, midőn kaparás nélkül is a legszebb mag halommal áll előtted?

- Kedves öcsém - válaszolt a folyvást kaparó -, én úgy megszoktam már e munkát, hogy nélküle a legnagyobb bőségben sem esnék jóízűen az étel.

Kész birtokhoz jutni, mégis munkálkodni, valóban szép és dicséretes.

A cinke és a fűlmile

- Hess innen parragi! Hogy mersz velem, tarka szép madárral, egy fára szállani? - Így szóla az ugrándo-zó cinke a szerény fűlmiléhez. Ez pedig monda:

- Atyámfia, valami nemesebb tulajdonságidat hozd föl, úgy kész vagyok hátrálni előled; de csupán tarka tollaidnak hódolni, hidd el, nem tudok.

A díszjel csak érdemmel párosulva, az érdem amaz nélkül is tiszteletre méltó.

A holló és a majoros

- Nemde hív barátod vagyok én, édes gazdám? - így szólt a szalmakazalról a holló - mert minden télen meglátogatlak.

- Igen, hív barátja vagy szalmakazalomnak, de nem nekem - válaszolt a majoros.

Tányérnyaló és hív barát nem mindegy.

Az állatok hadijátéka

Nagy hadijátékra összesereglettek mindnyájan az állatok. A tömegből oroszlánok, bikák, hörcsögök, sasok, darvak, kakasok kiválván, erősen viaskodtak. A nézők része gyönyörködék a viadalban, többen okultak rajta, legtöbben mégis fitymálódtek, kikhez feddőleg így szólt a róka:

- Henye ócsárlók ti! Ha nincs küzdéshez erőtök s fegyveretek, mit bírósodtok? Hiszen a vak nem ítélni színről; ha pedig erőt s fegyvert öröklöttetek, gyáva párák! miért nem vesztek részt a viadalban?

A beteg ló, a hollósereg és a róka

A beteg lovat egy hollósereg röpködé körül, s nagyon károga. A szegény pára ezt sajnálkozás jelének tartván, így nyöge fel hozzájuk:

- Szánakozó jó lelkek ti! köszönöm részvételétek. - Ezt a róka hallván a közel bokorból, így szóla:

- Szegény családkozott beteg! hiszen csak örömben kárognak, hogy nemsokára

vendégeskednek hulládon.

Gazdag haldokló, örömkönnyűs rokonok.

A majoros és az ökrök

Az ökrök kérték a majoros gazdát, adatna nekik jobb takarmányt, s tiltaná meg béreseinek az irgalmatlan ostorozást, hiszen ők biztató szóra is készek a terhet vinni.

- Várjatok, még korán volna ennyi engedély; majd ha oly jámborok lesztek, mint ama selyemréten járó fajták, majd akkor - no de azonban mégis tesztek majd bajotokról. - A szegény állatok reménykedve váltak el gazdájuktól, de az a híre, hogy most is csak szalmán rágódnak, s hátbőreik fölrepedezvék.

A tehenek és a róka

A tehenek tekervényes, felvágott, mély ösvényen botorkálva, s meg-megbukva mentek egymás után. Látván ezt a róka, monda nekik:

- Amarra alkalmasabb s rövidebb volna az út.

- Ej - felelének a tőgyesek - mi csak ebben maradjunk, hiszen nagyanyáink is erre jártak, mégis megvoltak.

A paripa és az ökör

A sallangos szerszámú paripa kevélyen hányta mezei urát a szántó ökör mellett, s a munkás állat szolgálatát kigúnyolá.

- Ne volnék én - monda szelíden az ígás -, te sem fickándoznál oly büszkén uraddal együtt.

A szita és a rosta

Csak kitetszik - monda a szegen lógó új szita, büszkén nézván alá a zugolyban heverő rostára -, csak kitetszik, melyikünknek van több érdeme, s kit becsül nagyobbra asszonyunk.

- Hiú szerszám te! - válaszolt a rosta - hiszen csak azért akasztott magasra asszonyunk, mivel

az egerek fogaitól félti hitvány szövetedet.

A megkülönböztetés nem mindig érdem jele.

Az agg farkas

A rabláson kapott agg farkasnak néhány fogát kiüté a juhász; de a rabló ismét szerencsét ment próbálni más akolba, hol úgy derékon érinték, hogy alig vánszorghata vissza bozótjába. Itt midőn megsunyva tehetetlenül veszteglene, hallá, mint porcogtatják fiatal társai a velős csontokat, s feddő hangon kezde morogni:

- Hah romlott fajzat! nem elég, hogy ragadoznak, hanem más jámbor lélek füle hallatára, s szeme láttára éldelik latorságuk gyümölcsét.

A rosszindulatú, de tehetetlen, néha jámbor palástot ölt.

A majoros és a holló

- Hess kazalomról, haszontalan madár! - így kiálta a majoros - eddig csak eltúrtelek, mert néha-néha holmit jövendőlél, de most már kárognál nem tudsz egyebet.

- Jó vendéglőm - esdekle a jósmadár, - ne neheztelj rám, mert attól félek, hogy majd oly igazat mondok, melyért betörik a fejem.

A kuvasz és a juh

- Ugyan igaz-e, hogy ti ebek a leülő és veszteg maradó utast meg nem marjátok? és ha úgy van, miért teszitek azt?

- Tökéletes igaz - felelte a kuvasz, - oka pedig, mert aki nem mozog, nem is árthat.

- Úgy ám - sürgeté tovább a juh, - de mozoghat valaki anélkül, hogy ártani akarna.

- Már az nekünk mindegy, árt vagy nem árt, elég az ahhoz, hogy mi a mozgásnak, haladásnak esküdt ellenségei vagyunk.

A tyúk és a récefiak

A tyúk siránkozva kerülgeté a tócsát, melyben önköltötte récefiak kényök-kedvök szerint úszkáltak. Majd fenyegetőzni kezdte, ha a veszélyes elemből ki nem jönnek. De haszontalan. Végre keserves panaszra fakadván, monda:

- Óh vakmerő ivadék, én vén létemre nem merem azt tenni, mit e tegnap kibújt porontyok merészelnek.

Növendékeink magunk feletti ügyességét ne kárhoztassuk.

A nyúl és a bika

A nyúl szemügyre vevén a bikát, megtudta, hogy fű az eledele, mint neki, s kérődzik, szintén mint ő.

- Hej - gondolá, - most tudom csak, mily nemes nemzetséghez tartozom, - s a bikához járulván, üdvözlé őt mint atyjafiát, elszámlálván vérsége tanújeleit. A bika viszonyúdvözetül elbődíté magát, és bókolólag szarvaival az ugar hantjait porfellegül hányta szerte a levegőbe.

- No, kedves kisöcsém - mondá tovább a bika, - hogy érzed magad egyébiránt? - De a nyúl azt már nem hallá, rémülve bukdácsolván cserjén bokron keresztül a sűrűbe.

Az agár, a macska és a szakács

Egykor az agár és a macska között ily szóvita folyt:

A.: Nekem több jogom van az éléskamrához, mert nyulakat hordok bele.

M.: Én pedig a kártékony egereket irtom ki belőle.

A.: Én napszámra futkosok a vad után.

M.: Én óraszámra meg sem moccanva leselkedem.

A.: Én urakat szolgállok.

M.: Én urakat, parasztokat, egyaránt.

A.: Nekem becsületes szép nevem csillag.

M.: Az enyém pedig kedves Cicuska.

- Ej, mit feleseltek - közbeszóla a bosszús szakács, - egyitek jót hoz, másitok rosszat távolít és irt, hasonló az érdemetek, s egy tál szerdék legyen jutalmatok.

A borotva és a konyhakés

- Cseréljünk hivatalt - így szólt a borotva a konyhakéshez, és cseréltek; a borotva ment konyhaasztalra, a kés borbélytáskába.

- Konyhába tompa! - rivalkodott a borbély a táskába lopódzott konyhakésre.

- Hát te szakállirtó, mit akarsz a konyhában? - kérde a szakács a hanyattcsukló borotvát.

Hivatali képességünket azok ítélik meg leghelyesebben, kiknek közvetlen szükségök van reánk.

Az ökör és a pagony

Az ökör látván, hogy eltört járomszege helyébe pagonyból vág mást a gazda, midőn szabad vala, a pagonyt részint lerágdosá, részint összegázolá. Nem soká reá ismét eltörvén a szege, minthogy a gazda helyette alkalmas fát nem talált, vasszeget csináltata, s az ökör azóta örök igában nyög.

Ki a kisebb rosszat nem tűri, nagyobbbat von fejére.

A kánya és a házi madarak

A házi madarak látván, hogy a kánya körmeitől nem menekülhetnek, alkuba szálltak vele, mely szerint koronkint határozott mennyiségű zsákmányt ígértek a rablónak. Az alkut helybenhagyta a kánya, de ilyen záradékkal: "Kivéven, ha rendkívüli jó étvágya lenne." A záradék áll, s a házi madara pusztulnak mint előbb, mert a kánya étvágya folyvást rendkívül jó.

Az önkénytől függő kikötés semmivé teszi az alkut.

A fűz és a cser

A patak melletti fűz felszólalt a bérccderéki cserhez:

- Ej bátyám, be lassan gyarapodol, hiszen már akkor is, midőn engem ide ültettek, elég koros voltál, s íme én most már vastagabb és lombosabb vagyok náladnál.

- Éppen az a baj - válaszolt a cser, - hogy igen hirtelen gyarapodván, sem tömöttséged, sem erőd nincsen, a kemencében is csak elfüstölögsz, anélkül, hogy melegítenél.

Hamarkodó munkának sok a lazája.

A majorosnő és a tyúkok

A tyúkok megbosszankodván a majorosnőre, hogy tojásaikat elszedi, a csirkéiket elbitangolja, összebeszéltenek, hogy nem tojnak, vagy ha tojnak is, nem költenek. Ezt a majorosnő megértvén, búzát rázogatva kötényében, így szóla hozzájuk:

- Ej, ej édes madárkáim, nem éreztetem-e veletek hajlandóságomat? mégis ily tanácsot főztök ellenem, holott lúdjaimnál és récéimnél többre becsüllek benneteket. Ti magasra termett, tarka tollazatú, szép bóbitás házi cselédjeim, tehát csak el tudnátok idegenülni tőlem?

- Nem, nem - kiáltának legott szárnycsattogva, - tojásaink és csirkéink a tieid, és te örökre a miénk, kegyes jó gazdasszonyunk.

Mennyire tántorító legyen hiú elmékre a hízelkedés, nemcsak e tyúkmese, hanem az emberi történetek is tanusítják.

A kölyökeb

A kölyökeb látván, mint támadják meg a major előtt elhaladó utasokat a vén kuvaszok, s mint védik amazok az ugatók ellen magukat, kedve jött szintén megtámadni az általmenőket, de midőn ezek, semmibe hajtván éretlen csaholását, egykedvűleg odább ballagnának, bosszúsan szidalmazá azon emberek érzéketlenségét.

- Ne hidd, - mondának a vén kuvaszok, - hogy ők érzéketlenek, hanem éretlen csaholásodból tudják, hogy nincs ártani való erőd, s szégyennek tartanak akár megfutamodni tőled, akár hadarászni ellened.

Vitatkozó válaszra csak nyomós ellenvetés méltó.

A ló

Fülébe menvén valahogy a lónak, hogy neki is vannak némely gyöngéi, - mert azt eddig a sok simogatás miatt meg nem tudhatta - figyelni kezde a körülötte levő állatok különös hangjaira és mozdulataira, s mindenütt önmagát gyanítá érintetni általok; minthogy pedig visszatetszését nyilván is kijelenté, még inkább elárulván gyöngeségét, már most szántszándékos csipkedőkre talált, s nyugtalan gyanakodás és per lett teljes élete.

A tyúk és a galamb

A tyúk kérdé a kastély udvarán begyeskedő galambot:

- Ugyan mitől van az, hogy te a búzának lelkét kapod asszonyunk saját kezéből, nekem pedig csak szemetes ocsút vettet szolgálójával; holott én oly sok tojással és csirkével kedveskedem neki.

- Hja! szomszéd - monda titkolódva a galamb, - furcsa dolognak furcsa az oka is; de nemcsak búzán tart, hanem gyakran kebelére is pipeget, és megcirógat, - tevé hozzá kérkedőleg a begyes.

Némely here udvari cselédek képmása a galamb.

A levélcím

Némely tudákos levélhordó levelet írt testvérbátyjának, ki jobbágy-paraszt vala, s azt így címezte: "Nemtelen, de becsületes és katonáskodott Harcsa Péter gazda embernek, egy juhakol, ökör- és lóállás, tyúk- és sertésöl tulajdonosának, több táblaföld művelőjének, a falu másod öregbikének, sok hazai intézet rendes gyámolának, vasárnapok és sátoros ünnepek sarkantyús és cifra subás vitézének, s kasza- és kaparend született gyalogjának stb., minden kigondolható tisztelettel megkülönböztetett drága bátyámuramnak, őkigyelmének." A postatisztek nevetének rajta, de egy közölök észrevevé, hogy ez éppen nem nevetni való, mert szakasztott mása sok cikornyás címnek, sőt soknál valódibb is.

A farkas és a kuvasz

A farkas mormogott az oroszlán ellen, hogy az ugató, bőgő, tutuló állatokat letiltá természeti hangjok gyakorlásáról, mert kényes füleit sértik. Nemsoká reá az akol körül akarván Fogasi uram gazdálkodni, a kuvasz ugatni kezdett, mire a juhász figyelmes lett, s elűzé a farkast.

- Szentelen jószág! - mormogá kullogtában - még a farkas ellen meri a száját föltátani.

Ezen mese arra tanít, hogy követeléseinkben következetesek legyünk.

A juh

A juh panaszt nyújtván be az állatok gyülekezetébe, hogy minden természetvénnyét elragadozzák a hatalmaskodók, meghatározatni kérte tartozásait. Végzés lőn reá, hogy ezentúl nem többnek és többel, mint a szelindeknek friss tejjel, a rókának sajttal, a farkasnak évenként egy báránnyal, az oroszlán fiainak alomul gyapjával fog adózni, amiye azontúl maradand, legyen mind az övé. De ismét új panaszja levén, hogy nem marad semmije, s hogy a bikák s egyéb szarvasneműektől kiszoríttatik a legelőről, ily rendelkezést tőn a választott állatsereg: "Mai napságtól fogva a tüskék által kitépett gyapját, s ha kettőst ellik, a karcsubbikat - mivel kettőt nem bírna szoptatni - magának tarthatja; friss tej helyett csak írósvajat fog adni, az író pedig és aludttej túróstul savóstul az övé. Egyébiránt a bikák és a szarvasok nemesebb fajúak lévén nálánál, érje be a legelővel, melyet azok szabadítandnak neki."

Szegény juh! neked ugyan megesett a jó reménység.

A komondor és a kecske

- No, lettél e valamivé? - kérdé a szolgálatkeresésből megtért komondortól a kecske.

- Igen hát, ott amaz új akol csőszévé.

- Hiszen csak egy koca, bárány sincs abban - mondta hitetlenkedve a kecske.

- Bohó te! de a szolgálat neve azért megvan.

- Hát te semmi sem lettél? - kérdé viszont az állatok tisztújításáról megérkezett kecskét a komondor.

- Én fizetéses eperfa-őr lettem.

- Mi a kő, ebre hájat, kecskére fát!

- Úgy ám, de az egész vidéken nincs eperfa.

- Ó, az hát egészen más, de így már élünk mindketten, kedves adaequatus collega uram!

Ezen mese csak elmefuttatás. Vagy volna mégis megfelelő valósága?

A bérci sas

A bérci sast, mint fejedelmöket, kérték a többi madarak, hogy magas sziklái lakát otthagyván, közikbe az alantabb vidékre tenné le fészket. A fennhéjázó megígéré, de tovább is a bérce maradt, csak midőn az ég villámos fürgetege háborgatá, biztosításul, vagy midőn éhezett, zsákmánylásra csapkodott le tollas alárendelteihez.

Vajon nem a régi lovagkor képmása-e ez?

A farkasnemzetség és a komondor

Az agg farkas nagy éhségében eledelre szert nem tehetvén, alkuba szálla a komondorral, mely szerint ha az egy bárányt adand neki, ő holta után örökösen reá hagyja a bőrét. Az alku és bevallás megtörtént. Meghalván azonban a farkas, midőn a komondor iktató levelével eléállana, feltámadának a farkasfiak és unokák mondván: az alku nem állhat, mert a megholt bőre nem keresmény, hanem ősi birtok. Erre per útján a bárányt követelé a komondor, de a róka-bíró ily szavakkal mozdítja el őt:

- Ha farkasokkal akarsz perlekedni, tanuld meg előbb a farkasjogot.

A komondor ezt megtevé, s megindította a pert, s jelennen már az ötvenedik unokák replikáznak benne.

A palócfiú

A palócfiú városban lévén, szalagról függő csillagot látta egy iskolás gyermekcse nyakában.

- Mit jelent az, édes apám? - kérde a fiú bámészkodva.

- Lásd fiam - válaszolt az agg palóc, - ezen úrfi jól viselte magát az iskolában. - Nemsokára egy megélemedett férfiú jó elébe több olyféle ékességgel díszesítve s őszinteségében felkiált a fiú:

- Nini apám, ez ám a nagy iskolásgyerek, ejnye már bajusza is van, az is pedig őszbecsavarodott.

A kontár ügyészke

A kontár ügyészke fűnek-fának panaszkodik, némely uradalmilag megbízott ügyvédek ellen, hogy nem érvén be ügyviselőségükért járandó évenkénti díjakkal, készek más alkalmi, szóbeli pöröket is magokra vállalni csak hogy jövedelmök szaporodjék, holott ő kiszabott járandóságokkal is megelégednék. De sokan a hallók közül mondának: Hiába erőlködöl szegény kontár, mert a tőlök pártolt ügy úgysem tanácsod alá való; azután munkákat vállalni s azokért méltó jutalmat venni isten-ember előtt, s ország-világszerte igazság.

E mese azokat érinti, kik a náloknál ügyesebbek gazdagodását kancsal szemekkel nézik.

A spártai görög és Aesopus

Aesopus előtt egy spártai görög igen magasztalá önhazája szabadságát, s személyes bátorságra felügyelő törvényeit. A furfangos meseírónak legott a helóták jutának eszébe, s így szólt:

- A komondorok társaságba állván, a farkasok ellen viszonyos védelmet, s egymás iránti szoros kímélést esküvének. Mivel pedig a sok háború miatt nem érkeztek eledelt keresni, meghívták a juhokat, hogy védelmek alatt tenyészvén tejjel-vajjal szolgáljanak nekik. A komondorok elhírhedtek vitézségükről, s egész társaságuk sérthetetlenségéről, sőt magok is kérkedének vele. De egy elaggott anyajuh így panaszkodék: Igaz, hogy bosszúlatlan nem hagyják önsérelmüket, de ha rajtunk esik méltatlanság, ügybe sem veszik, s kölykeiknek rendszerint a mi hajszaolásunk szolgál hadi előgyakorlatul, sőt többnyire fiainkat vetik akadályul, vagy engesztelődésül az ellenség elébe.

A spártai megérté Aesopust, és többé, legalább ennek hazája személyes szabadságával nem dicsekvék.

A szarvasok

Hajdan a szarvasok bátor, és szarvaikkal vitézlő állatok valának. Végre megunván a sok háborút, a kosokra - úgymint alárendelteikre - bízták vidékeik oltalmát, megtartván mindazáltal vitézlő címöket. De napról-napra aljasodtak, ha nem tettben is, de ügyességben, mit meseíró onnan tud, hogy midőn néha rendkívüli esetekben kénytelenek valának harcra kelni, mivel szarvaikkal bánni elfeledtek, sarkaikkal fenygegették az ellenséget.

Ki nem gyakorolja erejét, elpuhul, s gyáva leszen, ha bár Sámsonnak keresztelték is.

A darazsak és a méhek

Az Athenaeum gáncsolóinak mesét!
Darázscsoportok mellé szállt le egy csomó
Méhraj, s azok nagy dűnnyögéssel ellenők
Panaszra kelvén, hogy leélik a mezők
Virágit, s nekik mézanyag majd nem jutand,
Kaptárba küldék vissza, honnan jöttenek.
A vádolóknak válaszolt szelídeden
A raj: valólag kaptárban van a helyünk,
De a mezőknek kelyhe, mint a kerteké
Szabad minékünk, s gyűjtjük mézeinket ott,
Hol érjük, gondunk lévén a kaptárra is.

1837